

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜ. ΚΑΡΑΓΗΤΤΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ
1935

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» — ΣΤΑΔΙΟΥ 46^Α
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ. της Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Τὸ Δεμαπενθήριον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ὁ συνεργάτης

Ὅτι κι' ἂν λέει ὁ Βαλερύ, τὸ πνευματικὸ δημιούργημα δὲν εἶνε ποτὲ — ἢ τουλάχιστο τις περισσότερες φορές — ἔργο τοῦ μόνου συνειδητοῦ ἑαυτοῦ μας. Εἶνε ἀποτέλεσμα συνεργασίας. Ὅλοι ὅσοι δημιουργοῦμε ἔχομε ἓνα συνεργάτη. Χίλια δὴ πράγματα πιστοποιοῦν τὴν ὑπαρξή του. Δὲ σᾶς ἔχει τύχει, ξαναδιαβάζοντας ὕστερα ἀπὸ πολὺν καιρὸ κάτι πού φέρνει τὴν ὑπογραφή σας, νὰ διερωτηθῆτε μ' ἀπορία : « Ἐγὼ τὸ γράψα αὐτό ; » Καὶ τοῦτο ὄχι γιὰ τις τυχόν ἀδεξιότητες ἢ ἀπλοϊκότητες τοῦ κειμένου σας, ἀλλὰ γιὰτὶ δὲν ἀναγνωρίσατε τὸν ἑαυτὸ σας, τόσο στὸ ὕφος ὅσο καὶ στὴν οὐσία πολλῶν περικοπῶν τοῦ παλιοῦ αὐτοῦ κειμένου ; Ἐ, λοιπόν : ὅ,τι σᾶς ἐξένισε, εἶνε ὅ,τι ἀκριβῶς ὀφείλεται στὴ συμβολὴ αὐτοῦ τοῦ συνεργάτη. Πόσες φορές, ἐξ ἄλλου, δὲ σταματήσατε ἄξαφνα νὰ γράφετε καὶ δὲ μείνατε μὲ τὴν πέννα στὸν ἀέρα καὶ μὲ τὸ βλέμμα στηλωμένο στὸ κενὸ — περιμένοντας. Περιμένοντας τί ; Τί ἄλλο, παρὰ τὴν ὑπαγόρευση τοῦ συνεργάτη σας ; Ἡ, πάλι, πόσες φορές δὲν ἔτυχε γ' ἀρχίσετε ἓνα ἔργο μ' ἐνθουσιασμό, μὲ βεβαιότητα ὅτι θὰ τὸ βγάλετε πέρα, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ μπορέσετε ποτὲ νὰ τὸ τελειώσετε γιὰτί. . . — γιὰτί ἄλλο παρὰ γιὰτί ὁ συνεργάτης αὐτὸς σᾶς ἀρνήθηκε τὴν συνεργασία του ;

Ἄλλ' αὐτὰ μόνον ; Κάποτε ξεκινᾶτε γιὰ νὰ γράψετε κάτι πάνω σ' ἓνα πλάνο ἀπὸ πρὶν καθορισμένο — κι' ὅμως τελειώνετε κατὰ ἐντελῶς διάφορο καὶ ἀπρόοπτο τρόπο. Γιατί, ἂν ὄχι διότι ἐπενέβηκε ὁ συνεργάτης σας ; Καὶ γιὰτί ἄλλοτε τὸ γράψιμό σας κυλάει ἀβίαστα κι' ἄλλοτε ἰδρῶνετε, σβύνετε, ξαναργίζετε — καὶ τέλος πετᾶτε μὲ θυμὸ στὸ καλάθι τὸ χειρόγραφο σας ; Γιὰ παιὸν ἄλλο λόγον, ἂν ὄχι γιὰτί στὴν πρώτη περίπτωσιν εἶχατε πλάϊ τὸν συνεργάτη αὐτὸν καὶ στὴ δεύτερην ὄχι ;

* * *

Ὁ συνεργάτης αὐτὸς, ὁ μυστηριώδης, ὁ ιδιότροπος, ποιὸς εἶνε ;

Κατὰ τὸ Γκαίτε, ὁ Θεός.

Ὅταν ὁ Ἐκκερμαν τὸν ρώτησε πῶς ἔγραψε τὸν δεύτερον Φάουστ, τοῦ ἀπήντησε : « Ὅταν τὸν ἔγραφα, εἶμασθε δύο : ὁ Θεὸς κι' ἐγὼ. Τώρα ὁ Θεὸς ἔφυγε καὶ δὲν ξέρω νὰ πῶ τίποτα ! »

Κατὰ τὸν Μυσσέ, εἶνε ἡ Μοῦσα. Κατ' ἄλλους, ἡ Ἐμπνευση.

Θεός, Μοῦσα, Ἐμπνευση. Τρία διαφορετικὰ ὀνόματα γιὰ τὸ ἴδιο πράγμα, γιὰ τὴν ἴδια ἔννοια : τὴν ἔννοια ἑνὸς Εὐαγγελισμοῦ, μιᾶς « ἐκ τῶν ἄνω » Ἐπιφοιτήσεως.

* * *

Γιατί αὐτὴ ἡ ἐξήγησις ; Εἶνε τάχα ἀπὸ οἴησιν (ἓνας θεὸς μᾶς ἐπισκέπτεται κι' ἐκφράζεται μὲ τὸ μέσο μας !) ἢ ἀπὸ ἀπλοϊκότητα : γιὰτί οἱ ἄνθρωποι, προκειμένου γιὰ κάτι πού τοὺς συμβαίνει χωρὶς νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ « συνειδητὸ καὶ ὀργανωμένο » ἐγὼ τοὺς, τοποθετοῦν τὸ μυστήριον ἔξω τοὺς σὰν νὰ μὴν ὑπῆρχε ἄλλο τόσο, τουλάχιστο, μυστήριον μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους ;

Στὴν προκείμενη περίπτωσιν, τί ἄλλο μπορεῖ νὰ συμβαίνει ; Ὅ,τι θεωροῦμε Ἐπιφοιτήσιν δὲν ξέρω ποιοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶνε μέσα μας. Ὁ συνεργάτης μας ζεῖ μέσα στὶς πιὸ σκοτεινὲς περιοχὰς τῆς προσωπικότητάς μας, στὴν ἀδιείσδυτη ἐκείνη ζούγλα τῆς ψυχῆς μας, ὅπου διαιτῶνται τὸ Ἀυθόρμητο, ἡ Διαίσθησις, τὰ Ὀνειρα, οἱ Χίμαιρες καὶ οἱ Ἴμεροι, καὶ δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν Ὑποσυνείδητον Ἄνθρωπον πού καθένας μας φέρνει μέσα του. Κάθε τι πού δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν « συντεταγμένη » σκέψιν μας, πού δὲν ἀνήκει στὶς σφαιρὰς τῆς πείρας, τῆς μνήμης, τῆς μαθήσεως καὶ τῆς λογικῆς, εἶναι δική του ὑπαγόρευσις. Τὸ πνεῦμα μας εἶναι ὁ Σαίξπηρικὸς Πρόσπερος, κι' αὐτὸς εἶναι ὁ Ἄριελ καὶ ὁ Κάλλιμπαν μέσα σὲ μιὰ καὶ τὴν αὐτὴν ὑπόστασιν : τὸ καλλίτερον καὶ, ταυτόχρονα, τὸ χειρότερον τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἡ ἄξαφνη λάμψιν πού φωτίζει κάποιες στιγμὰς τὰ ψηλαφήματα τοῦ Πνεύματός μας μέσα στὰ σκοτάδια, ἀλλὰ καὶ τὰ σκοτάδια τὰ ἴδια.

* * *

Ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ συνεργάτης μας, τί ἄλλη καλλίτερον ἀπόδειξις θέλουμε ἀπ' αὐτὸ πού νοιώθουμε μόλις τελειώνουμε νὰ γράψουμε κάτι, καὶ πού δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ μιὰ χαρὰ ἀνάμικτη μὲ ἐκπληξιν, ἢ, καλλίτερα, ἀπὸ μιὰ χαρούμενη ἐκπληξιν ; Πραγματικά, ἂν ὅ,τι γράψουμε τὸ γράψαμε συνειδητὰ (δηλαδὴ ἔχοντος ἀπὸ πρὶν τις δυνατότητές μας), δὲ θὰ εἶχαμε κανένα λόγον νὰ αισθανθοῦμε αὐτὴ τὴν χαρούμενη ἐκπληξιν. Οὔτε, ἐπίσης, ἂν γράψαμε καθ' ὑπαγόρευσιν « ἐκ τῶν ἄνω ». Τὴν χαρούμενη αὐτὴ ἐκπληξιν ἓνα μόνον τὴ δίνει : ἡ ἀνακάλυψιν. Καὶ στὴν περίπτωσιν αὐτὴ : ἡ ἀνακάλυψιν τοῦ ἑαυτοῦ μας.

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ